

Яковенко Р.В.

Київський національний університет ім. Т. Шевченка

**НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВАЖЕЛІВ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ НА ТІНЬОВІ (ТІНІЗОВАНІ)
ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ**

Регіон (або країна), чисельність населення в якому постійно зменшується або є непрогнозованою, не може бути повноцінним економічним партнером для адміністративно-територіальних угруповань, що його оточують. По перше, обсяги експортно-імпорتنих операцій майже неможливо прогнозувати через нестабільність кількості майбутніх споживачів імпорту і виробників експорту; і, по-друге, зниження кількості мешканців регіону майже автоматично буде викликати зменшення обсягів зовнішніх та внутрішніх інвестицій до економіки регіону. Зменшення чисельності населення країни є найнегативнішим чинником формування (а в нашому випадку – руйнування) інвестиційного клімату, індикатором байдужості до концепції гуманізму з боку державної влади, недостатості рівня розвитку громадських інституцій, і зокрема профспілок, відсутності морально орієнтованої свідомості суспільства взагалі. Саме тому, одним з пріоритетних завдань державного втручання в економічні процеси має бути стимулювання зростання чисельності населення та підвищення рівня його участі в економічних процесах зокрема через підвищення рівня доходів, біологічної та професійної якості трудових ресурсів.

Роль людини, як головного об'єкта та суб'єкта економічних відносин та кінцевої мети суспільної діяльності в розрізі задоволення її потреб, економічна наука визначила доволі давно. Трансформаційні явища в сучасних міжнародних глобалізованих процесах, що спрямовані на остаточний перехід до інформаційної форми світового господарювання, на жаль, поки що залишають осторонь Україну, не лише через недостатній рівень розвитку її продуктивних сил, і в першу трудових ресурсів, а й через їхню обмеженість і дедалі більше скорочення популяції країни. Недостатність кількості біологічних носіїв

інформації, генераторів ідей і робочої сили пріоритетного та обслуговуючого значення є першочерговим фактором гальмування розвитку повноцінної ринкової економіки, як проміжного етапу на шляху переходу до постіндустріальної економіки.

До тіньових демографічних процесів слід відносити як явища, що знаходяться у безпосередньому причинно-наслідковому зв'язку з тіньовою економікою так і демографічні події, що уникають державного обліку внаслідок неекономічних причин.

Поліпшення загального демографічного стану України в об'єктивно існуючих умовах, має здійснюватись шляхом реалізації трьох поступових кроків:

- 1) виявлення демографічних тенденцій і подій, що знаходяться в тіньовому секторі;
- 2) визначення причин, що зумовили їх "тінізацію", ліквідація таких факторів та створення умов або застосування заходів спрямованих на унеможливлення їх появи в майбутньому;
- 3) застосування важелів соціально-економічного впливу з метою поліпшення соціально-демографічного стану країни з метою стабілізації темпів економічного розвитку на основі інтенсифікації внутрішнього (в тому числі й державного) та зовнішнього інвестування.

Вже сьогодні можна стверджувати, що підвищення Урядом України допомоги при народженні дитини до 8 500 000 грн. є доволі ефективним кроком, що дозволяє не лише удосконалити систему обліку новонароджених, а й поліпшити умови їхнього біологічного становлення. Однак найпроблемнішими явищами в царині зазначеної проблематики є тіньова смертність та нелегальна міграція. Перше явище зумовлюється високим рівнем наркоманії, алкоголізму серед різних верств населення України, недостатнім рівнем охорони праці на підприємствах різних форм власності, низьким екологічним рівнем безпеки життя, невідповідності рівня доходів рівню оплати

(доволі часто неофіційних, а значить – тіньових) медичних послуг підвищеної складності (зокрема операцій).

Друге явище є не лише індикатором митної корупції, а й елементом послаблення національної безпеки держави через незаконний рух кримінальних елементів, наркодилерів, носіїв інфекцій і вірусів. Окремо слід відзначити незаконний рух продукції (контрабанду, що супроводжує нелегальну міграцію), що не відповідає встановленим нормам безпеки і якості споживання і яка, через свою небезпечність, спроможна сприяти погіршенню демографічного стану або створенню додаткових санітарно-епідеміологічних або інших ускладнень у суспільстві.

Характерною рисою визначеної проблематики є те, що доволі складним є визначення рівня небезпечності будь-якої тіньової демографічної тенденції. Так, наприклад, зростання рівня нелегальної міграції всередину території країни може бути як корисним (у випадку “витоку умів” з країн-сусідів) так і вкрай небезпечним (рух антисоціальних елементів, осіб, що характеризуються девіантною поведінкою тощо).

До процесу подолання зазначених кризових явищ мають бути залучені не лише органи державної влади, в першу чергу законотворчі, та ті, що здійснюють їх реалізацію, а й окремі суб’єкти господарювання та суспільного життя взагалі.

У процесі подолання зазначеної проблематики держава має застосовувати як директивні, так і індикативні важелі впливу. Умовно, їх можна поділити на виробничі, соціально-інфраструктурні, природно-екологічні та регіональні фактори соціально-економічного впливу.